

תורה אור • פרשת נח • מאמר 1

מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה ונהרות...

מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה

טרדות הפרנסה, "מים רבים", אינן יכולות לכבות את האהבה הטבעית של הנשמה לה; אדרבה, כשאדם שהיה שקוע בהן כל היום פונה אל ה' בתפילה, הן מעלות את נשמתו לאהבה שאין לה גבול, גבוהה מזו שהכיר לפני שירדה לעולם.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

Likkutei Torah

הפרשה החסידית

likuteitorah.com/he/torah-ohr/noach/1/

הנקודה

טרדות הפרנסה, "מים רבים", אינן יכולות לכבות את האהבה הטבעית של הנשמה לה; אדרבה, כשאדם שהיה שקוע בהן כל היום פונה אל ה' בתפילה, הן מעלות את נשמתו לאהבה שאין לה גבול, גבוהה מזו שהכיר לפני שירדה לעולם.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

אדמו"ר הזקן מפרש את "מים רבים" שבשיר השירים כטרדות וכעיסוק בפרנסה. הם אינם יכולים לכבות את אהבתה הנסתרת של הנפש האלקית, שלהבת העולה בטבעה אל מקורה; הם אף יכולים להעלות אותה למדרגה גבוהה מזו שהייתה בה לפני ירידתה. ישעיהו מכנה אותם "מי נח", ונח פירושו מנוחה. המבול לא בא רק להשמיד, אלא גם לטהר את הארץ, כמו מקווה; וכך גם השעבוד לפרנסה, שהחל כשהברכה העל-טבעית של בית המקדש פסקה, מטהר את הנשמה כפי שגיהינום מטהר אותה. כשאדם יוצא מ"חשכת" ענייני החומר של היום ומתבונן בתפילה בכך שכל הבריאה אינה אלא זיו של ה', מתעוררת בו האהבה "בכל מאדך", שאין לה גבול, מפני שהיא נובעת מהנפש הבהמית, ששורשה בתוהו גבוה משורש הנפש האלקית. כך התיבה, מילות התפילה, מתרוממת על ידי המים, ואנשי עסקים יכולים להתפלל בעומק רב יותר מתלמידי חכמים. זוהי שבת תתאה; לעתיד לבוא תגלה שבת עילאה אהבה גדולה עוד יותר, הבאה מלמעלה.

מבנה

1	האהבה שהמים אינם יכולים לכבות	¶1-2
"מים רבים" הם טרדות הפרנסה; הם אינם יכולים לכבות את האהבה הטבעית של הנפש האלקית, ודרכם יכולה הנשמה להתרומם למעלה מהמדרגה שבה הייתה לפני ירידתה.		
2	מי נח	¶3
נח פירושו מנוחה; המבול טיהר את הארץ כמו מקווה, והשעבוד לפרנסה מטהר את הנשמה כפי שגיהינום מטהר אותה ומעלה אותה למדרגה הגבוהה ביותר.		
3	מהו השעבוד	¶4
לא שלטון זר או מיסים, אלא הדאגה לפרנסה, שלא הייתה מוכרת כשהברכה העל-טבעית של בית המקדש זרמה.		
4	אור מתוך החושך	¶5-7
התבוננות בתפילה לאחר יום של עסקים מציתה את האהבה שאין לה גבול, "בכל מאדך"; אהבה זו אפשרית רק באמצעות הנפש הבהמית, ששורשה במלכים שנפלו מתוהו גבוה משורש הנפש האלקית.		
5	תיבת התפילה	¶8-10
מן המים נבנית התיבה — תיבתו של נח וגם מילה — והיא מילות התפילה, שהמים מרוממים לגובה; אנשי עסקים יכולים להתפלל יותר מתלמידי חכמים.		

כשם שהעולמות מתעלים בשבת לאחר ששת ימי המעשה, כך עמל היום מתעלה בתפילה; זהו זיו של שבת בתוך השבוע.

לעתיד לבוא, ב"יום שכולו שבת", תתגלה אהבה גדולה מלמעלה, חסד עליון, הגבוהה אף מהאהבה שנולדה מן המים.

מושגים

מים רבים מים רבים

הטרדות והדאגות של הפרנסה והמחשבות על ענייני העולם, המאיימות להטביע את מודעותו של אדם להי

אהבה מסותרת אהבה מסותרת

האהבה להי המצויה בטבעה בכל נשמה יהודית, גם כשאינה מורגשת; כמו שלהבת, היא מתאמצת לעלות אל מקורה

נייחא דרוחא נייחא דרוחא

פירוש שמו של נח: הנחת והעלייה שבאות לאחר העמל, שהן התוכן הפנימי של שבת.

שעבוד שעבוד

במאמר זה, עול הפרנסה והדאגה לה בגלות, המטהרים את הנשמה כפי שהמבול טיהר את הארץ.

יתרון האור מן החשך יתרון האור מן החשך

האור הגדול יותר שנוצר כשהחושך נכבש (אתכפא) ונהפך (אתהפכא חשוכא), מעבר לאור שמעולם לא פגש חושך.

בכל מאדך בכל מאדך

האהבה הגבוהה והבלתי מוגבלת להי, המתעוררת מתוך ההתמודדות עם ההפך ממנה, הנפש הבהמית

נפש הבהמית נפש הבהמית

הנפש המחיה את הגוף ואת דחפיו; שורשה העליון, במלכי תוהו שנפלו, גבוה משורש הנפש האלקית, ולכן ההתמודדות איתה מולידה אהבה גבוהה יותר.

התיבה / המילה התיבה

תיבה היא גם תיבתו של נח וגם מילה; התיבה היא מילות התפילה, המתרוטטות על ידי מי היום

שבת תתאה ושבת עילאה שבת תתאה ושבת עילאה

שבת תתאה היא המנוחה שלאחר העמל, המצויה בכל שבוע ובכל תפילה; שבת עילאה היא העתיד המשיחי, שבו תתגלה אהבה מלמעלה

קטע 1 • 11-2

האהבה שהמים אינם יכולים לכבות

1 מים רבים^{1,2} לא יוכלו לכבות את האהבה ונהרות לא ישטפוה אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבוזו לו.

”מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה, ונהרות לא ישטפוה; אם ייתן איש את כל הון ביתו באהבה, בוז יבוזו לו.”

המאמר פותח בפסוק משיר השירים, שהחסידות קוראת אותו כשיר אהבה בין ה' לעם ישראל. הפסוק קובע ששום מבוך של מים, גדול ככל שיהיה, אינו יכול לכבות אהבה זו; המשך המאמר מסביר מהם ה”מים” ומדוע אינם יכולים לכבות אותה.

הנה מים רבים הם כל טרדות הפרנסה³ והמחשבות שבעניני עוה”ז⁴ כוי ועכ”ז לא יוכלו לכבות את האהבה

— ”מים רבים” הם כל טרדות הפרנסה והמחשבות בעניני העולם הזה וכו’; ואף על פי כן ”לא יוכלו לכבות את האהבה”

אדמו”ר הזקן מזהה את ”המים הרבים” עם שגרת העבודה: הלחצים המתמידים של הפרנסה וזרם המחשבות על עניני העולם. הם עלולים להסיח את דעתו של האדם מה’; אך אינם יכולים לכבות בפועל את אהבתו אליו.

שהוא בחי האהבה המוסתרת שיש בכל נפש מישראל⁵ בטבע מבחי נפש האלקי שטבעה לעלות וליכלל תמיד למעלה כשלהבת העולה מאליה

כלומר, בחינת האהבה המוסתרת שיש בטבע בכל נפש מישראל, מצד בחינת נפש האלקית, שטבעה לעלות ולהיכלל תמיד למעלה, כשלהבת העולה מאליה,

האהבה שנותרת היא ”האהבה המוסתרת” שיש לכל יהודי בטבע, בין שהוא חש בה ובין שלא. היא שייכת לנפש האלקית, השואפת בטבעה לעלות ולשוב למקורה, כשלהבת הנמשכת כלפי מעלה מעצם טבעה, בלי מאמץ.

כמ”ש לעיל מיניה רשפיה רשפי אש⁶ שלהבת יה שהוא בחי שלהבת הבאה מלמעלה שהיא הנפש האלקית שקודם התלבשותה בגוף הגשמי היתה נהנית מזיו השכינה והיתה מיוחדת בתכלית היחוד בא”ס ב”ה.⁷

כמו שכתוב בפסוק שלפניו: ”רשפיה רשפי אש, שלהבת יה”. זו בחינת שלהבת הבאה מלמעלה — נפש האלקית, שלפני התלבשותה בגוף הגשמי נהנתה מזיו השכינה והייתה מיוחדת בתכלית הייחוד באין סוף ברוך הוא.

הפסוק שלפני ”מים רבים” מתאר את האהבה כ”רשפי אש, שלהבת יה” — אש שמקורה אלקי. זוהי נפש האלקית, שלפני ירידתה לגוף נהנתה מזיו ה’ בעולמות הרוחניים והייתה מאוחדת לחלוטין עם אין סוף; הכמיהה שלה לעלות היא זיכרון של אותו ייחוד.

2 ולזאת גם אחר התלבשותה בגוף הגשמי לעסוק בעניינים גשמיים שהן הנקראים מים רבים עכ"ז לא יוכלו לכבות⁸ ה מלהיות תמיד בבחי' אהבה ותשוקה נפלאה לעלות וליכלל למעלה ואדרבה

ולכן גם לאחר התלבשותה בגוף הגשמי, כדי לעסוק בעניינים גשמיים — הנקראים "מים רבים" — אין הם יכולים לכבות אותה מלהיות תמיד באהבה ובתשוקה נפלאה לעלות ולהיכלל למעלה. ואדרבה,

מכיוון שאהבת הנשמה היא עצם טבעה, היא אינה מתבטלת כשהנשמה נכנסת לגוף ומתעסקת בעניינים חומריים. אדמו"ר הזקן מכנה את העיסוקים החומריים האלה "המים הרבים", וקובע שאינם יכולים לכבות את כמיהתה המתמדת של הנשמה לעלות ולהיבטל בהי'.

ע"י התלבשותה במים רבים הנ"ל יכולה להגיע למדרגה היותר גבוהה מקודם שירדה לעוה"ז⁹ כאשר יתבאר:

על ידי התלבשותה ב"מים רבים" הנזכרים לעיל היא יכולה להגיע למדרגה גבוהה יותר מזו שהייתה בה קודם ירידתה לעולם הזה, כפי שיתבאר.

כאן באה הקביעה הנועזת של המאמר: הנשמה אינה רק שורדת את שקיעתה בענייני העולם; דווקא באמצעות שקיעה זו היא יכולה להגיע למדרגה גבוהה מזו שהייתה בה קודם ירידתה, אפילו כשנהנתה מזיו השכינה. המשך המאמר מסביר כיצד

קטע 2 • 311

מי נח

3 והנה בחי' מים רבים¹⁰ הנ"ל נק' מי נח וכמ"ש (ישע"י נד) אשר נשבעתי מעבור מי נח עוד על הארץ כן נשבעתי מקצף עליך¹¹ ומגער כך (ע"ן בספר עיר גבורים)¹² כי

והנה בחינת "מים רבים" הנזכרת לעיל נקראת "מי נח", כמו שכתוב (ישעיהו נד): "אשר נשבעתי מעבור מי נח עוד על הארץ, כן נשבעתי מקצוף עליך ומגער כך" (ע"נו בספר עיר גיבורים). כי

ישעיהו משווה בין הבטחת ה' שלא לכעוס עוד על ישראל לבין השבועה שלא להביא עוד את "מי נח" על הארץ לאחר המבול. אדמו"ר הזקן מפרש את הביטוי הנבואי "מי נח" כשם ל"מים הרבים" של חיי העולם, ומפנה לספר עיר גיבורים, מאת בעל פירוש כלי יקר על התורה

הנה נח הוא נייחא דרוחא¹³ שהוא בחינת שביתה כאדם השובת ממלאכתו. וכמ"ש וישבת ביום השביעי^{14, 15} ותרגומו ונח כיומא שביעאה¹⁶ כו'.

הנה "נח" הוא "נייחא דרוחא", שהיא בחינת שביתה, כאדם השובת ממלאכתו. וכמו שכתוב "וישבות ביום השביעי", ותרגומו: "ונח כיומא שביעאה" וכו'.

השם נח פירושו מנוחה: הוזהר מפרש אותו כ"נייחא דרוחא" — שלווה רוח שמגיעה עם סיום העבודה. הראיה היא שהתורה אומרת שהי' "וישבות" ביום השביעי, ואונקלוס מתרגם מילה זו בלשון "ונח"

ומי"ש נח נח ב"פ¹⁷ הם נייחא דעילאי¹⁸ ונייחא דתתאי שהוא בחיי שבת תתאה ושבת עילאה שיהיה לעתיד שנק' יום שכולו שבת¹⁹ משא"כ שבת תתאה אינו כולו שבת כאשר יתבאר.

והכתוב "נח נח", פעמיים, מכוון לנייחא דעילאי ולנייחא דתתאי — בחינת שבת תתאה ושבת עילאה שיהיו לעתיד לבוא, הנקראת "יום שכולו שבת"; ואילו שבת תתאה אינה כולה שבת, כפי שיתבאר.

השם "נח" חוזר בפסוק פעמיים, והמדרש מסביר את הכפילות כמנוחה לעליונים ומנוחה לתחתונים. אדמו"ר הזקן מקביל אותן לשני סוגי שבת: "שבת תתאה" השבועית המוכרת לנו, שאינה מנוחה שלמה, ו"שבת עילאה" של העתיד לבוא — "יום שכולו שבת". שני הסוגים יתבארו בהמשך המאמר.

כי הנה לכאורה אינו מובן ענין המבול שאם היה רק להעביר ולשחת האנשים החוטאים למה הוצרך לבחיי רעש גדול כזה הלא ברגע א' היה ביכולי ה' להעבירם אף בלא המבול.

כי לכאורה אינו מובן ענין המבול: אם מטרתו הייתה רק להעביר מן העולם ולהשמיד את האנשים החוטאים, מדוע היה צורך בזעזוע גדול כל כך? הרי הקב"ה יכול היה להעבירם ברגע אחד, גם בלי המבול.

כעת שואל אדמו"ר הזקן מדוע הביא ה' מבול. אילו המטרה הייתה רק להשמיד את הרשעים, היה יכול לעשות זאת מיד ובשקט; אסון מים שנמשך שנה שלמה חייב היה לשרת מטרה אחרת.

אך באמת היה המבול בא לטהר את הארץ²⁰ שנאמר כי מלאה הארץ חמס²¹ ונתקלקלה מאד והיה נצרך לטהרה ולזאת בא המבול²² דוקא שהוא בחיי מים בכדי לטהר את הטמאים

אלא שבאמת המבול בא לטהר את הארץ, שנאמר: "כי מלאה הארץ חמס", והיא התקלקלה מאוד והייתה זקוקה לטהרה. לכן דווקא בא המבול, שהוא בחינת מים, כדי לטהר את הטמאים,

התשובה, על פי הגמרא, היא שהמבול בא לטהר את הארץ עצמה, שהושחתה בשל החמס שנעשה בה. לכן לבש העונש דווקא צורה של מים, שכן על פי דיני התורה המים הם אמצעי לטהרה.

שהוא כדוגמת המקוה מ' סאה²³ שהיא מטהרת את הטמא כמו כן היה המבול בא בכדי לטהר את כל הארץ

בדומה למקוה של ארבעים סאה, המטהרת את הטמא; כך בא המבול כדי לטהר את הארץ כולה,

הדגם הוא מקוה, שעליו להכיל לפחות ארבעים סאה מים כדי לטהר אדם או כלי. המבול, שנמשך ארבעים יום, היה למעשה מקוה לארץ כולה.

וכמ"ש (יחזקאל לו) וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם²⁴ כו' ולזאת נקראים מי נח שנעשה מזה נייחא דרוחא כו'.

כמו שכתוב (יחזקאל לו): "וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם" וכו'. לכן נקראים המים "מי נח", מפני שעל ידם נעשתה "נייחא דרוחא" וכו'.

הבטחת יחזקאל שה' "יזרוק" על ישראל מים טהורים מראה שהמים הם אמצעי לטהרה רוחנית. מכיוון שמי המבול טיהרו את העולם, הם הביאו ל"נייחא דרוחא" שמבטא השם נח; לכן הם נקראים "מי נח".

והנה שעבוד הפרנסה נק' ג"כ מי נח וכמארז"ל שבחר לו²⁵ אברהם אבינו שעבוד נגד גיהנם.

והנה גם שעבוד הפרנסה נקרא "מי נח", וכמאמר רז"ל שאברהם אבינו בחר לו שעבוד במקום גיהנום.

כעת מיישם אדמו"ר הזקן את הדברים על חיי העבודה: השעבוד הכרוך בצורך להתפרנס נקרא אף הוא "מי נח". המדרש מספר שכאשר הראה ה' לאברהם את העתיד, הוא בחר לזרעו בשעבוד הגלות במקום בגיהנום; אדמו"ר הזקן מפרש את השעבוד הזה כעול הפרנסה, המטהר כמו גיהנום.

שכמו שאי אפשר להנשמה לבא בגי'ע ליהנות מזיו השכינה עד שתתקן קודם לכן בגיהנם וכמו שאמרו גבי אחר מוטב דלידייני וליתי לעלמא דאתי

שכן כשם שהנשמה אינה יכולה לבוא לגן עדן וליהנות מזיו השכינה עד שתתקן תחילה לגיהנום, וכמו שאמרו על אחר: "מוטב דלידייני וליתי לעלמא דאתי",

הוא מסביר מדוע שלב הטהרה הזה הכרחי. הנשמה אינה יכולה להיכנס לגן עדן וליהנות מזיו ה' עד שתעבור תחילה את הזיכוך שבגיהנום. לכן אמרו בגמרא על אלישע בן אבויה, שנקרא "אחר" לאחר שסרח, שמוטב שיידון וייטהר כדי שיוכל לבוא לעולם הבא.

וגם לטבול בנהר דינור כמ"ש במ"א.²⁶ כמו"כ ע"י שעבוד יכולים לעלו' למעלה מעלה למדרגה היותר גבוהה.

וגם לטבול בנהר דינור, כמו שכתוב במקום אחר. כך גם על ידי השעבוד אפשר לעלות מעלה מעלה, למדרגה הגבוהה ביותר.

מלבד הגיהנום, נשמה העולה מגן עדן התחתון לגן עדן העליון צריכה לטבול בנהר דינור כדי לשכוח את התענוג המצומצם יותר שהכירה קודם. בדומה לכך, השעבוד של הפרנסה, קשה ככל שיהיה, מטהר את הנשמה ומאפשר לה לעלות למדרגה הגבוהה ביותר.

קטע 3 • 41

מהו השעבוד

4 והנה שעבוד אין הפי' מה שיש עלינו עתה מלך ושנוטל מאתנו מס שגם בזמן בהמ"ק היה עלינו מלך ישראל והמס היה ביותר כידוע שחלק עשירי הוצרך כ"א ליתן.²⁷

והנה אין פירוש "שעבוד" שיש עלינו כעת מלך הנוטל מאתנו מס, שהרי גם בזמן שבית המקדש היה קיים היה עלינו מלך ישראל, והמס היה אף גדול יותר, כידוע שכל אחד היה צריך לתת עשירית.

אדמו"ר הזקן מבהיר למה הכוונה כאן ב"שעבוד". אין מדובר בשלטון מדיני או במיסוי: גם בימי בית המקדש היה לישראל מלך שהטיל עליהם מס, ואפילו מס כבד יותר — עשירית.

אלא הכוונה היא שבזמן שבהמ"ק היה קיים היה נמשך ברכה והשפעי' עצומה עד שא"י היתה ארץ זבת חלב ודבש²⁸ כו'

אלא הכוונה היא שכאשר בית המקדש היה קיים נמשכו ברכה ושפע עצומים, עד שארץ ישראל הייתה "ארץ זבת חלב ודבש", וכו',

ההבדל האמיתי הוא שכאשר בית המקדש עמד, ברכת ה' נמשכה בשפע כה רב, עד שארץ ישראל הייתה ממש "ארץ זבת חלב ודבש"

שלא ע"פ הטבע כלל כמ"ש²⁹ בגמי סוף מסכת כתובות ולא היה כלל דאגות וטרדת הפרנסה.

שלא על פי הטבע כלל, כמו שכתוב בגמרא בסוף מסכת כתובות; ולא היו כלל דאגות וטרדות פרנסה.

השפע הזה היה על-טבעי, כפי שמתואר בגמרא בסוף מסכת כתובות, ולכן לא היו לאנשים דאגות פרנסה. נמצא ש"שעבוד" הגלות הוא הדאגה והעמל הכרוכים בפרנסה, שהופיעו כאשר חדלה הברכה הגלויה.

קטע 4 • 51-7

אור מתוך החושך

5 ועתה יש לכאוי"א יגיעות וטרדת הפרנסה לעסוק בענייני עוה"ז הגשמי והוא בחי' מים רבים הנ"ל שנקי

מי נח

ועתה יש לכל אחד ואחד יגיעות וטרדת הפרנסה, לעסוק בענייני העולם הגשמי; זוהי בחינת "מים רבים" הנזכרת לעיל, הנקראת "מי נח",

אדמו"ר הזקן חוזר למציאות בהווה: מאז חורבן בית המקדש כל אדם צריך לעמול ולדאוג כדי להתפרנס. זהו בדיוק מה שהפסוק מכנה "מים רבים" ושישעיהו מכנה "מי נח".

שהוא בחי' נייחא דרוחא לפי שע"י בחי' מים רבים הנ"ל מתעלית הנשמה למדרגה היותר גבוה מקודם התלבשותה כו' שהיתה רק נהנית מזיו השכינה כו'

שהיא בחינת "נייחא דרוחא", מפני שעל ידי בחינת "מים רבים" הנזכרת לעיל מתעלה הנשמה למדרגה גבוהה יותר מזו שהייתה בה קודם התלבשותה וכו', שאז רק נהנתה מזיו השכינה וכו'

הם נקראים מי "מנוחה" משום שהם מביאים את הנשמה לתענוג עליון מזה שהכירה לפני שנכנסה לגוף. אז היא רק נהנתה מזיו ה'; כעת, באמצעות המאבק בעולם, היא יכולה לעלות למעלה מזה.

וכמארז"ל יפה שעה אחת בתשובה ומע"ט בעוה"ז מכל חיי העוה"ב^{30, 31} לפי שהוא בחי' יתרון האור

מתוך החושך דוקא שהוא בחינת אתכפייא סט"א ואתהפכא חשוכא כו'

וכמאמר רז"ל: "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא", מפני שזו בחינת יתרון האור מתוך החושך דוקא, שהיא בחינת אתכפייא לסטרא אחרא ואתהפכא חשוכא וכו'

המשנה מלמדת ששעה אחת של תשובה ומעשים טובים בעולם הזה טובה מכל חיי העולם הבא, והדבר מבטא זאת. היתרון בא מ"אור מתוך החושך": אתכפייא — הכנעת הסטרא אחרא, ואתהפכא חשוכא — הפיכת החושך עצמו לאור. הן יוצרות אור נעלה יותר מאור שלא פגש מעולם חושך.

שכשעוסק כל היום בענינים גשמיים בטרדת הפרנסה שהם הנקי חשך ומתבונן אח"כ בתפלה איך שאין לך עשב מלמטה³² שאין לו מזל מלמעלה כו'

שכן כאשר אדם עוסק כל היום בענינים גשמיים ובטרדת הפרנסה, הנקראים "חושך", ואחר כך מתבונן בתפילה בכך ש"אין לך — עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה" וכי

כעת מתאר אדמו"ר הזקן כיצד הדבר מתרחש בפועל. אדם שקוע במשך היום בעסקיו, שהם ה"חושך"; ואחר כך הוא מתבונן בתפילה בדברי חז"ל שלכל עשב יש מזל — כוח רוחני — למעלה, המצווה עליו לצמוח.

שהם המזלות שהם המשפיעים חיות כל עוה"ז וכמ"ש (דברים לג) וממגד תבואות שמש וממגד גרש³³ כו'

— והמזלות הם המשפיעים חיות לכל העולם הזה, כמו שכתוב (דברים לג): "וממגד תבואות שמש וממגד גרש ירחים" וכי

המזלות הם הכוחות השמימיים, הקשורים למערכות הכוכבים, שדרכם נמשכת חיות לכל מה שבעולם. ברכת משה ליוסף, המדברת על התבואה שמבשילים השמש והירח, מראה שגרמי השמים משפיעים על צמיחת הארץ.

והמזלות הם מקבלים מע' שרים והשרים מקבלים משמרי אופנים והם מקבלים מהמלאכים וגבוה מעל גבוה עד שכולם מקבלים מבחי' מלכותו ית'

והמזלות מקבלים משבעים שרים, והשרים מקבלים משומרי האופנים, והם מקבלים מהמלאכים, גבוה מעל גבוה, עד שכולם מקבלים מבחינת מלכותו יתברך,

ההתבוננות עולה בשרשרת ההשפעה: המזלות מקבלים משבעים השרים הממונים על האומות; השרים מקבלים ממלאכים נעלים יותר, "שומרי האופנים", וכן הלאה, כל אחד מקבל מזה שמעליו, עד שכולם מקבלים ממלכות ה' — המידה שבאמצעותה הוא בורא ושולט בעולמות.

וכמ"ש מלכותך מלכות כל עולמים³⁴ שמהווה את כל העולמות מאין ליש ממש והוא רק בחי' זיו השכינה בלבד שאינו

, כמו שכתוב: "מלכותך מלכות כל עולמים", המחיה את כל העולמות מאין ליש ממש; וזו רק בחינת זיו השכינה

מלכות היא הכוח המביא את כל העולמות מאין מוחלט לידי מציאות, כפי שאומר הפסוק "מלכותך מלכות כל עולמים". ואף על פי כן, כל כוח ההתהוות הזה הוא רק "זיו השכינה" — האור המאיר החוצה מהי

אלא בחי' זיו והארה בעלמא בלבד לגבי מהותו ועצמותו יתב' כביכול שהוא בבחי' א"ס ממש היה הוה ויהיה בלי שינוי ממש וכמאמר אתה הוא קודם שנברא ואתה הוא לאחר שנברא כו'.

שאינה אלא בחינת זיו והארה בלבד ביחס למהותו ועצמותו יתברך, כביכול, שהוא בבחינת אין סוף ממש, היה הוה ויהיה בלי שינוי כלל; וכמאמר: "אתה הוא קודם שנברא [העולם]", ואתה הוא לאחר שנברא" וכי

לעומת עצמות ה', זיו זה אינו אלא הארה בלבד. עצמותו אינסופית באמת ואינה משתנה בעקבות הבריאה, כפי שאומר נוסח התפילה: אתה הוא לפני שנברא העולם ואתה הוא לאחר שנברא

ואחרי התבוננוי כל הנ"ל בעומק הדעת תתעורר נפשו בבחי' אהי ותשוקה נפלאה כרשפי אש לצאת מתוך החשך והעלם הגשמי הזה ורק לדבקה בו ית'

ולאחר שיתבונן בכל הנזכר לעיל בעומק הדעת, תתעורר נפשו באהבה ובתשוקה נפלאה, כרשפי אש, לצאת מתוך החושך, וההעלם הגשמיים האלה ולהידבק רק בו יתברך,

כשהאדם מתבונן בכל זה לעומק ולא באופן שטחי, נפשו מתלקחת באהבה ובכמיהה, "כרשפי אש", כהד לפסוק שבו פתח המאמר. הוא רוצה להיחלץ מהחושך ומההעלם של העולם הגשמי ולהידבק רק בהי'.

וכמ"ש (תהלים עג) מי לי בשמים ועמך³⁵ לא חפצתי כו' שלא יחפוץ כלל לא בגי' התחתון ולא בגי' העליון שהם רק בחי' זיו והארה בלבד

כמו שכתוב (תהלים עג): "מי לי בשמים ועמך לא חפצתי" וכו' — שלא יחפוץ כלל לא בגן עדן התחתון ולא בגן עדן העליון, שאינם אלא בחינת זיו והארה בלבד,

קריאתו של בעל התהילים, "מי לי בשמים ועמך לא חפצתי", מבטאת אהבה זו. אדם כזה אינו רוצה אפילו בגן עדן התחתון או העליון — השכר הרוחני של הנשמות — משום שגם הם רק זיו הי' ולא הי' עצמו.

וכמארז"ל צדיקים יושבים³⁶ וכו' ונהנין מזיו השכינה כ"א לדבקה בו ית' ליכלל בבחי' מהותו ועצמותו ית' ונקי' בזה"ק לאשתאבא בגופא דמלכא³⁷ כו'

וכמאמר רז"ל: "צדיקים יושבים וכו' ונהנין מזיו השכינה"; ואילו רצונו הוא להידבק בו יתברך, להיכלל בבחינת מהותו ועצמותו יתברך, ובזהוהר הקדוש הדבר נקרא "לאשתאבא בגופא דמלכא" וכו'.

הגמרא מתארת את העולם הבא כמקום שבו הצדיקים נהנים מ"זיו השכינה"; אהבה זו מבקשת יותר מהארה. היא רוצה להיכלל בעצמותו של הי' ממש — דבר שהזהיר מכנה "להישאב בגוף המלך".

ונקי' בחי' אהבה זו בחי' תשובה שהוא בחילא יתיר³⁸ שבאה דוקא מתוך החשך שהיה עוסק רק בעניינים גשמיים ובהבלי עולם.

ואהבה זו נקראת בחינת תשובה, שהיא "בחילא יתיר", משום שהיא באה דווקא מתוך החושך, לאחר שעסק רק בעניינים גשמיים ובהבלי העולם.

אהבה זו היא סוג של תשובה, שיבה אל הי'. הזהיר אומר שבעלי תשובה עובדים "בחילא יתיר", בכוח רב יותר, מן הצדיקים הגמורים, משום שאהבתם פורצת מתוך החושך שבו היו שקועים בעניינים חומריים.

לפי שיתרון האור הוא מתוך החשך דוקא. ונקי' אהבה זו בחי' בכל מאדך שהוא בלי גבול ממש שבאה דוקא מן ההפוך שהוא החשך

מפני שיתרון האור הוא מתוך החושך דווקא. ואהבה זו נקראת בחינת "בכל מאדך", שהיא בלי גבול ממש, שכן היא באה דווקא מן ההפך, מן החושך,

מכיוון שאור שנולד מתוך החושך גדול יותר, אהבה זו נקראת "בכל מאדך" — הדרגה השלישית והגבוהה ביותר של האהבה שבקריאת שמע, אהבה בלי גבול. היא בלתי מוגבלת דווקא מפני שהיא נולדת מן ההפך שלה.

וכמ"ש טוב זה מלאך חיים (טוב) מאד³⁹ זה מה"מ⁴⁰ שע"י ההפוך והחשך דוקא שהוא בחי' נה"ב יכולים לבא לבחי' אהבת בכל מאדך שהוא בלי גבול ממש.

וכמו שכתוב: "טוב" — זה מלאך חיים; "מאוד" — זה מלאך המוות. כלומר, דווקא באמצעות ההפך והחושך, שהם בחינת הנפש הבהמית, אפשר להגיע לאהבת "בכל מאדך", שהיא בלי גבול ממש.

חז"ל מפרשים את קביעת ה' על הבריא, "טוב מאוד", ככוללת אפילו את מלאך המוות: "טוב" הוא מלאך החיים ו"מאוד" הוא מלאך המוות. אדמו"ר הזקן מיישם זאת על הנפש הבהמית: דווקא ההתנגדות שלה מאפשרת להגיע ל"מאוד" — לאהבה הבלתי מוגבלת של "בכל מאדך".

והיינו לפי שבשרשה למעלה מעלה שורש נה"ב גבוה יותר מבחי' נפש האלקית וכמ"ש (בראש"י לו) ואלה המלי אשר מלכו⁴¹ כו'

והיינו מפני ששורש הנפש הבהמית, במקורה הנעלה מאוד, גבוה יותר מבחינת נפש האלקית, כמו שכתוב (בראשית לו): "ואלה הסיבה לכך מפתיעה: בשורשה העליון ביותר, הנפש הבהמית נובעת מדרגה גבוהה יותר מנפש האלקית. ההוכחה היא רשימת מלכי אדום שמלכו "לפני מלך לבני ישראל".

לפני מלך מלך לבני' שהוא בחי' נפש האלקית רק שע"י שבה"כ נפלו למטה מטה כמ"ש וימלך וימת כו' אבל בשרשם הם למעלה מעלה⁴² מבחי' נפש האלקית.

"לפני מלך מלך לבני ישראל", שהיא בחינת נפש האלקית; אלא שעל ידי שבירת הכלים הם נפלו למטה מטה, כמו שכתוב "וימלך וימת" וכו'. אך בשורשם הם למעלה מעלה מבחינת נפש האלקית.

בקבלה מלכי אדום אלה מייצגים את עולם התוהו, שבו היו אורות עזים, שקדם לעולם התיקון המסודר, שאליו שייכת נפש האלקית — "מלכי ישראל". הכלים של תוהו לא יכלו להכיל את האורות ונשברו, ולכן חזר בהם הביטוי "וימלך וימת". הכוחות ששורשם שם נפלו נמוך מאוד, אף שמקורם גבוה בהרבה מנפש האלקית.

6 ולזאת גם כמו שנפלו למטה יש להם תגבורת על נפש האלקית מפני ששרשם הוא מבחי' מלוכה שהוא בחי' התנשאות כו'.

ולכן גם לאחר שנפלו למטה יש להם יתרון וכוח על נפש האלקית, מפני ששורשם מבחינת מלוכה, שהיא בחינת התנשאות וכו'.

מכיוון ששורש הנפש הבהמית הוא במלכי תוהו, גם במצבה הנפול יש לה כוח לגבור על נפש האלקית. שורשה הוא "מלוכה", וטבעו של מלך הוא התנשאות; מכאן כוחו של האגו שבנפש הבהמית.

וגם האדם מקבל חיות מבחי' בהמות ומאכלים ובלעדם אינו יכול לחיות משא"כ המאכלים אינם צריכים אל האדם.

וגם האדם מקבל חיות מבחינת הבהמות והמאכלים, ובלעדיהם אינו יכול לחיות; ואילו המאכלים אינם זקוקים לאדם.

סימן נוסף למקור הגבוה יותר: האדם, הנברא הנעלה ביותר, מקבל חיות מבדלי חיים וממזון ואינו יכול לחיות בלעדיהם, ואילו הם אינם זקוקים לו. תלותו של העליון בתחתון מראה שמקורו של התחתון נעלה יותר.

7 וכל זה מפני שבשרש שרשם למעלה הם גבוהים הרבה מבחי' הנשמות ולזאת ע"י ירידת והתלבשות נפש האלקית בנפש

כל זה מפני שבשרש שורשם למעלה הם גבוהים הרבה מבחינת הנשמות. לכן, באמצעות ירידתה והתלבשותה של נפש האלקית בתוך הנפש

אדמו"ר הזקן חוזר על העיקרון: בשורש שורשם, כוחות אלה גבוהים בהרבה מן הנשמות. משום כך היה על נפש האלקית לרדת ולהתלבש. דווקא בנפש הבהמית

הבהמית דוקא לעסוק בטרדות ומחשבות הפרנסה בעניינים גשמיים שהם הנקראים מים רבים הנ"ל יכולה לבא לבחי' אהבת בכל מאדך.

הבהמית דווקא, כדי לעסוק בטרדות ובמחשבות הפרנסה בעניינים גשמיים — שהם הנקראים "מים רבים" הנזכרים לעיל — היא יכולה להגיע לבחינת האהבה "בכל מאדך",

כאשר נפש האלקית פועלת דרך הנפש הבהמית, העסוקה בטרדות הפרנסה — "מים רבים" — היא יכולה להגיע לאהבה "בכל מאדך".

שהוא בלי גבול כנ"ל שהיא מדרגה היותר גבוה מהיותה קודם ירידתה בגוף שהיתה רק נהנית מזיו השכינה כו'.

שהיא בלי גבול, כנזכר לעיל; זוהי מדרגה גבוהה יותר משהייתה לנשמה קודם ירידתה לגוף, כשנהנתה רק מזיו השכינה וכו'.

אהבה זו, שאין לה גבול, גבוהה מן המצב שבו הייתה הנשמה לפני שבאה לעולם, כשנהנתה רק מזיו ה'

והיינו ע"י אתכפ"י ואתהפכא חשוכא דוקא שהוא בחי' יתרון האור שמתוך החשך כנ"ל. לפי ששרשם למעלה גבוה ממדרגת נפש האלקית כנ"ל רק שנפלו למטה כמ"ש וימלך וימת כו' וע"י אתכפ"י נעשה תח"מ:

וזהו דווקא באמצעות אתכפ"י ואתהפכא חשוכא, שהיא בחינת יתרון האור מתוך החושך, כנזכר לעיל. שכן שורשם למעלה גבוה ממדרגת נפש האלקית, כנזכר לעיל, אלא שהם נפלו למטה, כמו שכתוב: "וימלך וימת" וכו'; ועל ידי אתכפ"י נעשית תח"מ המתים:

הדבר מושג דווקא באמצעות אתכפ"י ואתהפכא חשוכא — הכנעת החושך והפיכתו. כיוון ששורש הנפש הבהמית גבוה יותר, הכנעתה מגלה את האור הנעלה הזה; ותהליך האתכפ"י הוא שיביא לבסוף לתחיית המתים, שבה גם הגוף הגשמי עצמו יתעלה.

קטע 5 • 81-10

תיבת התפילה

8 וזהו מארז"ל יפה שעה אי בתשובה ומע"ט בעוה"ז מכל חיי העוה"ב כנ"ל. ולזאת נקראו מים רבים הנ"ל

מי נח לפי שנעשה

וזהו [פירוש] מאמר רבותינו ז"ל: "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא", כנזכר לעיל. לכן נקראים "המים הרבים" הנזכרים לעיל "מי נח", מפני שנעשית מהם

הדברים מסבירים את המשנה שהובאה קודם: שעה של תשובה ומעשים טובים בעולם הזה עולה על העולם הבא, שכן רק כאן יש חושך שאפשר להפוך. הם גם מסבירים מדוע "המים הרבים" נקראים על שם נח, שפירוש שמו מנוחה

ע"י נייחא דרוחא שנעשה מהם תבת נח שהוא בחיי תיבות התפלה וכמ"ש בא אתה וכל ביתך אל התבה ⁴³ כו'.

באמצעות נייחא דרוחא, ונעשית מהם תיבת נח, שהיא בחינת תיבות התפילה, כמו שכתוב: "בוא אתה וכל ביתך אל התיבה" וכו'.

ממי הפרנסה נוצרת התיבה, שפירושה בעברית גם "מילה". התיבה היא מילות התפילה; ציווי ה' לנח להיכנס לתיבה עם כל ביתו הוא קריאה להיכנס בשלמות אל מילות התפילה, שבהן מתעלים מאבקי היום

9 וזהו ויגברו המים ⁴⁴ מאד כו' חמש עשרה אמה מלמעלה גברו המים ⁴⁵ כו' שהוא בחיי תגבורת נפש הבהמית על בחיי נפש האלקית בעסק הפרנסה ועניינים הגשמיים אך ע"י נעשה אח"כ יתרון אור כו' כנ"ל.

וזהו [פירוש] "ויגברו המים מאד" כו', "חמש עשרה אמה מלמעלה גברו המים" וכו': זוהי בחינת התגבורת הנפש הבהמית על נפש האלקית בעיסוק בפרנסה ובעניינים גשמיים; אך בעקבות זאת נעשה לאחר מכן יתרון אור כו', כנזכר לעיל

הפסוקים מתארים את מי המכול מתעצמים ועולים חמישה עשר אמות מעל ההרים. אדמו"ר הזקן מפרש זאת כהתגברות זמנית של הנפש הבהמית על נפש האלקית בשעה שהאדם שקוע בעסקיו; אך דווקא התגברות זו מביאה לאחר מכן לאור גדול יותר בתפילה

10 וזהו ותלך התבה על פני המים ⁴⁶ דוקא ותרם התבה ⁴⁷ כו' שע"י המים דוקא מתעלות תיבות התפלה ועולה למעלה מעלה כנ"ל.

וזהו [פירוש] "ותלך התיבה על פני המים" דווקא, "ותרם התיבה" וכו': דווקא באמצעות המים מתעלות תיבות התפילה ועולות מעלה מעלה, כנזכר לעיל

"התיבה הלכה על פני המים", והמים עצמם הם שהרימו אותה לגובה. כך גם מילות התפילה מתרוממות דווקא בזכות "המים" של ההתמודדות הגשמית במהלך היום, ועולות לדרגות הגבוהות ביותר

וזהו טעות הבעלי עסקים שבדעתם שאין יכולי להתפלל כ"כ כמו היושבי אוהלים כי אדרבה נהפוך הוא שהם יכולים להתפלל יותר כי יתרון האור הוא מתוך החשך דוקא כו'.

וזו טעותם של בעלי העסקים, הסבורים שאינם יכולים להתפלל כל כך כמו יושבי אוהלים; אדרבה, ההפך הוא הנכון: הם יכולים להתפלל יותר, כי יתרון האור הוא דווקא מתוך החושך וכו'.

המסקנה המעשית היא שבעלי עסקים מניחים לעיתים שאינם יכולים להתפלל כמו לומדי תורה במשרה מלאה, "יושבי האוהלים". אדמו"ר הזקן אומר שההפך הוא הנכון: תפילתם יכולה להגיע גבוה יותר, מפני שאורם בא מתוך החושך.

קטע 6 • 111

שבת תתאה

11 וזהו שנק' מי נח נייחא דרוחא שהוא בחי' השבת כמ"ש כי בו שבת מכל מלאכתו⁴⁸ כו'.

וזהו שנקראו "מי נח" — נייחא דרוחא, שהיא בחינת השבת, כמו שכתוב: "כי בו שבת מכל מלאכתו" וכו'.

כעת אדמו"ר הזקן מסביר מדוע "נח" קשור למנוחה ולשבת. התורה אומרת שביום השביעי ה' "שבת מכל מלאכתו", וההפסקה ממלאכת הבריאה היא עניינה של השבת.

שבו ימי המעשה הוא בחי' התפשטות והמשכת מלכותו ית' למטה כמו ביום הראשון נאמר ויאמר אלקים⁴⁹ יהי אור כו'

שכן ששת ימי המעשה הם בחינת התפשטות והמשכת מלכותו ית' למטה; כמו שביום הראשון נאמר: "ויאמר אלקים יהי אור", וכו',

בששת ימי הבריאה התפשטה מלכות ה', כלומר שלטונו היוצר, כלפי חוץ ולמטה, אל עולמות ונבראים רבים יותר ויותר; כל יום החל במאמר חדש, החל ב"יהי אור".

יהי רקיע⁵⁰ תדשא הארץ דשא⁵¹ כו' שנקראים ימי המעשה ובשבת הוא בחי' שביתה ממלאכה ונייחא דרוחא שהוא עליית העולמות למעלה כאדם השוכת ונח ממלאכתו.

"יהי רקיע", "תדשא הארץ דשא" וכו', והם נקראים ימי המעשה; ובשבת יש בחינת שביתה ממלאכה ונייחא דרוחא, שהיא עליית העולמות למעלה, כמו אדם ששוכת ונח ממלאכתו.

המאמרים הנוספים, על הרקיע ועל הצמחייה, המשיכו את ההתפשטות כלפי חוץ, ולכן ימים אלה נקראים "ימי המעשה". בשבת מתהפך כיוון ההמשכה: העולמות עולים בחזרה אל מקורם, בדומה לאדם המפסיק לעבוד ומניח למלאכתו.

כמו"כ הוא בחי' טרדת⁵² ועסק הפרנסה בענינים גשמיים שנק' מים רבים כשמתהפכים ועולים אח"כ בבחי' אלקות ע"י התפלה כנ"ל נק' בחי' זו בחי' נייחא דרוחא

וכך גם טרדת ועיסוק הפרנסה בענינים גשמיים, הנקראים "מים רבים": כשהם מתהפכים ולאחר מכן עולים לבחינת אלקות באמצעות התפילה, כנזכר לעיל, בחינה זו נקראת נייחא דרוחא

כך קורה גם במהלך השבוע של האדם. יום של לחץ ועיסוק בעסקים הוא מעין "עבודה" כלפי חוץ; כאשר העיסוקים האלה מתהפכים ומתרומים לאלקות באמצעות התפילה, התוצאה היא נייחא דרוחא — מנוחת הרוח

שהוא בחי' שבת כנ"ל כידוע שכל תפלה מו' ימי המעשה היא הארה מבחי' שבת^{53,54} כנ"ל. אך כל זה הוא שבת תתאה.

שהיא בחינת שבת, כנזכר לעיל. כידוע, כל תפילה מששת ימי המעשה היא הארה מבחינת שבת, כנזכר לעיל. אך כל זה הוא שבת תתאה.

משום כך תפילת חול היא מעין שבת: בכל תפילה בימות החול יש הארה של שבת, כלומר עליית העולמות. אך אדמו"ר הזקן מוסיף שכל זה הוא רק "שבת תתאה" — המנוחה שאחרי העמל — בניגוד לשבת העילאה שעליה הוא מדבר כעת.

קטע 7 • 121

שבת עילאה

12 ויש עוד בחי' שבת עילאה שהוא מה שיהיה לעתיד שנקרא יום שכולו שבת.⁵⁵ וזהו אשר נשבעתי מעבור מי נח עוד על הארץ.⁵⁶

ויש עוד בחינת שבת עילאה, שהיא מה שיהיה לעתיד לבוא, ונקראת "יום שכולו שבת". וזהו [פירוש] "אשר נשבעתי מעבור מי נח עוד על הארץ".

מעבר לשבת השבועית יש "שבת עילאה" — ימות המשיח, הנקראים במשנה "יום שכולו שבת". כעת חוזר אדמו"ר הזקן לפסוק בישעיהו על שבועת ה' שמי נח לא יעברו עוד על הארץ.

כי הנה אף שהם באו לטהר אך לא בכל זמן צריך טהרה כ"כ. כן נשבעתי מקצף עליך ומגער בך.

כי הנה, אף שבאו לטהר, אין צורך בטהרה רבה כל כך בכל זמן. "כן נשבעתי מקצף עליך ומגער בך".

המים נועדו לטהר, אך לא יהיה צורך בטהרה לעד. בעתיד, כשהעולם יהיה מזוכך, לא יהיה עוד צורך ב"מים" של עבדות וטרדות, ולכן נשבע ה' שלא יקצוף על ישראל ולא יגער בהם עוד.

כי הנה אף שמבואר למעלה⁵⁷ שעיי' בחי' מים רבים הנ"ל נעשה יתרון אור כו'. שהוא בחי' אהבת ככל מאדך כנ"ל.

כי הנה, אף שנתבאר למעלה שעל ידי בחינת "המים הרבים" הנזכרים לעיל נעשה יתרון אור וכו', שהיא בחינת האהבה "בכל מאדך", כנזכר לעיל,

אדמו"ר הזקן מכיר במה שהסביר: "המים הרבים" יוצרים יתרון אור מתוך החושך — את האהבה בלי גבול של "בכל מאדך"

עכ"ז יש עוד בחי' אהבה רבה הבאה מלמעלה שהיא למעלה מעלה אף מבחי' האהבה שבאה ע"י מים רבים הנ"ל.

עם זאת, יש עוד בחינת אהבה רבה הבאה מלמעלה, שהיא למעלה מעלה אפילו מבחינת האהבה שבאה על ידי "המים הרבים" הנזכרים לעיל.

עם זאת, יש אהבה גבוהה עוד יותר — אהבה רבה — שאינה נוצרת בעבודת האדם מלמטה, אלא ניתנת מלמעלה. היא נעלית אפילו מן האהבה שנולדת מן ההתמודדות עם "המים הרבים".

והוא מ"ש וימינו תחבקני⁵⁸ כו'. ובחי' האהבה זו יתגלה לעתיד. וכמ"ש (ישעי' נד) כי ההרים ימושו והגבעות תמוטינה וחסדי⁵⁹ מאתך לא ימוש וברית שלומי לא תמוט כו'.

וזהו מה שכתוב: "וימינו תחבקני" וכו'. אהבה זו תתגלה לעתיד לבוא, כמו שכתוב (ישעיהו נד): "כי ההרים ימושו והגבעות תמוטינה וחסדי מאתך לא ימוש וברית שלומי לא תמוט" וכו'.

בשיר השירים מתואר הדבר במילים "וימינו תחבקני": יד ימין היא חסד, וחסדו של ה' מחבק את הנשמה ביוזמתו. אהבה זו תתגלה בעתיד, כפי שהבטיח ישעיהו: גם אם ההרים יזוּזו, חסד ה' לא יסור.

שהוא בחי' חסד עליון ואה"ר הבאה מלמעלה להיות וימינו תחבקני (וזהו) (שם נב) וגבה מאד⁶⁰ שבחי' בכל מאדך יהיה מבחי' גבוה יותר כו':⁶¹

וזהו בחינת חסד עליון ואהבה רבה הבאה מלמעלה, בבחינת "וימינו תחבקני". (וזהו [פירוש] הכתוב) (שם נב): "וגבה מאד" — שבחינת "בכל מאדך" תהיה מבחינה גבוהה יותר וכו'.

זהו חסד עליון — אהבה רבה הבאה מלמעלה. התוספת שבסוגריים מפרשת את דברי ישעיהו על העבד אשר "וגבה מאד": לעתיד לבוא גם האהבה "בכל מאדך" עצמה תבוא ממדרגה גבוהה עוד יותר, כך שהרווח שהושג באמצעות ה"מים" יתרומם בזכות מתנה מלמעלה.

בעבודה

אדם שעוסק במשך היום בעסקים אינו צריך לחשוב שתפילתו חייבת להיות חלשה מתפילתו של תלמיד חכם. לאחר יום בתוך "מים רבים", יתבונן בתפילה בכך שכל מה שלמטה מקבל מלמעלה, עד שהכול תלוי במלכות ה', שאף היא אינה אלא זיו מעצמותו; אז דווקא חשכת היום תהיה מקור לאהבה חזקה יותר, שאין לה גבול, ותפילתו תתרומם למעלה.

שאלות לשיחה

- מדוע אומר אדמו"ר הזקן שטרדות הפרנסה אינן יכולות לכבות את אהבת הנשמה, וכיצד הן יכולות דווקא להעלות אותה למעלה? מהמדרגה שבה הייתה לפני ירידתה?
- כיצד ההבנה שהמבול בא לטהר ולא רק להעניש משנה את הדרך שבה אפשר לראות את לחצי הפרנסה?
- מה הקשר בין השם נח, מנוחה, שבת ותפילה במאמר זה?
- מדוע אהבה שבאה "מתוך החושך" עולה על אהבה שמעולם לא פגשה חושך, ומה הקשר לכך ששורש הנפש הבהמית גבוה?
- במה שונה אהבת "בכל מאדך" מה"אהבה הגדולה מלמעלה" שתתגלה לעתיד לבוא?

הערות

פסקה 1

מים רבים

ההערה מזהה תמליל מוקדם של אותו מאמר, שרשם ר' פנחס רייזעס וכתרתו מצייתת שנאמר בפרשת נח בשקלוב, בשנת תק"ס (1807). הוא מאפשר להשוות את הנוסח כפי שנרשם לראשונה; ההערות שלהלן מציינות חילופי נוסח שבו.

הערות קה"ת

משנת תקס"ח. הנחת הר"פ בסה"מ הנחות הר"פ ע"י סט בכותרת "פ' נח שקלאב". והביאור שם ע"י נח. ראה ברשימת המאמרים דשנת תקס"ח במאמרי אדה"א תקס"ח כרך ב ע"י תתקנה הערה 2. הגהות וביאור באוה"ת בראשית כרך ג תרט, א (מלקו"ת לג"פ עם שינויים, ושם נדפס המאמר עם הגהות). ראה לעיל בציונים לכ"ק אדמו"ר זי"ע. לכללות מאמר זה ראה: ד"ה אלה תולדות נח — מאמרי אדה"א בראשית ע"ק. ד"ה מים רבים תשלי"ח (נדפס בלקו"ש ח"כ ע"י 276). ד"ה כה אמר ה' השמים כסאי תשמ"א. ראה גם ד"ה כי ידעתי תשלי"ו. בד"ה אשריכם ישראל תרל"ט ח"ב ע"י תקד נחבארו כמה ענינים מהמאמר. בכרך 1110 נמצא הגה"ה לתו"א שנכתב בנכות"ק כ"ק אדמו"ר הרי"צ זצוקללה"ה: "בס"ד. יום ה' כ"ט תשרי תער"ג. תו"א פ' נח ד"ה מים רבים. מים רבים דטרדות הפרנסה אינם מכבים האהבה מסותרת, והמבול בא לטהר את הארץ והם טרדת הפרנסה שמשעבדי את האדם, ועי"ז נעשה הנייחא, הוא העלי' וכמו טוב מאד הנה"ב ששרשו גבוה מהנה"א, ונעשה יתרון האור דטרדת הפרנסה מתעלי' ע"י התפלה, וגבהה עבודי בעלי עסקים, חמש עשרה כו' גברו המים, ותרם התבה, דתיבת התפלה מתרוממים ע"י המים, הון ביתו הוא חכמת התו' וטעמי המצות בוז יבזו לו, אבל עצם המצות מעשיות שהם פנימיות רצונו ית' דנעוץ תחלתן בסופן דוקא, ועקמת שפתיו הוי מעשה". ע"כ.

מים רבים

"מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה... אם ייתן איש את כל הון ביתו באהבה, בוז יבזו לו." המאמר כולו מבאר פסוק זה, והוא מפרש את "המים הרבים" כטרדות הפרנסה.

שיר השירים ח':7 Song of Songs

מִים רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת־הָאֵהָבָה וְנְהָרוֹת לֹא יִשְׁטֹפוּהָ אִם־יִתֵּן אִישׁ אֶת־כָּל־הוֹנוֹ בִּיתוֹ בְּאֵהָבָה בּוֹז יִבְזּוּ לוֹ:

Many waters cannot quench love, Neither can the floods drown it; If a man would give all the substance of his house for love, He would utterly be contemned.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערות קה"ת

שה"ש ח, ז.

טרדות הפרנסה

הרבי מדייק בביטוי "טרדות הפרנסה": אדם עשוי להיות מוטריד בפרנסתו, והדבר מראה שלא הפנים כראוי שהי' הוא המברך ומביא את העושר; ואף על פי כן גם טרדות אלה אינן יכולות, חס ושלום, לכבות את האהבה המסותרת שבכל יהודי.

הערות קה"ת

וזהו דיוק הלשון "טרדות הפרנסה" דהגם שהוא במצב שנמשך לו טרדות הפרנסה [שזה מראה אשר אינו מתבונן כדבעי אליבי' דנפש'י שברכת הוי' היא תעשיר (דרמ"צ ז, א ואילך, קונטרס ומעיין מ"כ"ה פ"ג, ד"ה וידעת תרנ"ז)] מ"מ, הנה גם הטרדות לא יוכלו לכבות ח"ו את האהבה המוסותרת

שבכ"א מישאל — ד"ה מים רבים תשלי"ח (נדפס בלקו"ש ח"כ ע"י 276 ואילך). ראה תו"ח נח, ד ואילך. המשך מים רבים תרל"ו בתחלתו, ובפרק עה. במאמרי אדה"א בראשית ע"ק מאריך בזה שענין הכיבוי הוא כי הנשמה נק' אור שהוא בהתפעלות במוח או בלב כו', ועכשיו המים רבים מכבים דהיינו טרדת הפרנסה מכבים אור הנשמה שלא תתפעל לא במוח ולא בלב ואפי' בהתעוררי תשובה וכמ"ש כי באו מים עד נפש ועד בכלל כו' ע"ש. ראה בשיחת ש"פ נח תשי"ג בסעי' יד (מהנחה בלתי מוגה) מבאר השייכות בין דאגות הפרנסה למבול ומקוה.

שבועיני עוה"ז

חילוף נוסח: בתמליל המוקדם נוספות כאן המילים "והם כחינת שעבוד מלכותי", המקשרות את "המים הרבים" לשעבוד הגלות.

הערות קה"ת

בהנחת הר"פ מוסיף: "והם כחי' שעבוד מלכות".

האהבה המוסותרת שיש בכל נפש מישאל

התניא מסביר את האהבה המוסותרת שבלבו של כל יהודי כירושה מהאבות; הערת קה"ת מפנה לשם בעניין זה.

תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים 18:2-3 Tanya, Likkutei Amarim

י"ח:ב"ג

... מִמֶּשׁ, מְעוּמָקָא דְלֵבָא, בְּאֵמַת לְאִמִּיתוֹ, בְּדַחֲלוֹ וּרְחִימוֹ, שְׁהִיא "אֵהָבָה מְסוּתֶרֶת" שְׂבָלָב כְּלִלוֹת יִשְׂרָאֵל, שְׁהִיא יְרוּשָׁה לְנוּ מְאֻבּוֹתֵינוּ. רַק שְׂצָרִיר לְבָאָר וְלִהְיוֹתֵינוּ תַּחֲלָה בְּאֵר הַיֵּטֵב, שֶׁרֶשׁ אֵהָבָה זֶה, וְעִנְיָנָהּ, וְאִיהָ הִיא יְרוּשָׁה לְנוּ, וְאִיהָ נִכְלָל בָּהּ גַּם דַּחֲלוֹ.

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

הערות קה"ת

ראה תניא פ"ח:י"ט, וראה גם באוה"ת שה"ש ע"ס ואילך.

רשפי' רשפי' אש

הפסוק הסמוך שלפניו: "רשפי' רשפי' אש, שלהבת יה". אדמו"ר הזקן מפרש את "שלהבת יה" כנפש האלקית, אש שבאה מלמעלה.

שיר השירים ח':6 Song of Songs

שִׁמְנִי כַחוֹתֶם עַל־לִפְיָךְ כַּחוֹתֶם עַל־זְרוֹעֶךָ כִּי־עֲזָה כִּמְנוֹת אֵהָבָה קִשָּׁה כִּשְׂאוֹל קִנְיָה רִשְׁפִּיהָ רִשְׁפִּיהָ אֵשׁ שְׁלֵהֶבֶתֶיהָ:

Set me as a seal upon thy heart, As a seal upon thine arm; For love is strong as death, Jealousy is cruel as the grave; The flashes thereof are flashes of fire, A very flame of the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערות קה"ת

שה"ש ח, ו.

שלהבת י-ה . . הבאה מלמעלה

הרבי מפנה למדרש שיר השירים על הפסוק, המכנה את "שלהבת יה" אש שבאה מלמעלה ושמים אינם יכולים לכבותה, ולפירוש המהר"ו שם; הדבר תומך בפירוש השלהבת כאש "הבאה מלמעלה".

הערות קה"ת

ראה גם שהש"ר עה"פ (בסופו): שלהבת י-ה .: כאש של מעלה .: ולא המים מכבין לאש, וראה בפירוש מהר"ו שם — לקו"ש ח"כ ע"י 277 הערה 24. בענין האהבה מסותרת ראה בד"ה ועשית ציץ — תרנ"א ע"קא.

פסקה 2

8 למילים האלה Song of Songs 8:7 הערת קה"ת מפנה ל

שיר השירים ח':7 Song of Songs

מים רבים לא יוכלו לכבות את־האהבה ונהרות לא יִשְׁטְפוּהָ אִם־יִתֵּן אִישׁ אֶת־כָּל־הוֹן בֵּיתוֹ בְּאֶהֱבָהּ בּוֹזֵז וְבוֹז לֹז:

Many waters cannot quench love, Neither can the floods drown it; If a man would give all the substance of his house for love, He would utterly be contemned.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

9 להגיע למדרגה היותר גבוהה מקודם שירדה לעוה"ז

חילוף נוסח: התמליל המוקדם ממשיך: "להגיע למדרגה גבוהה יותר, כי המים הרבים הנוזרים לעיל, שהם בחינת שעבוד מלכויות, נקראים מי נח". בכך הוא קושר כבר מתחילה את "המים הרבים" לשעבוד הגלות.

הערת קה"ת

בהנחת הר"פ: להגיע למדרגה היותר גבוהה כי מים רבים הג"ל שהוא בחי' שעבוד מלכויות נק' מי נח.

פסקה 3

10 והנה כחי' מים רבים

מכאן ואילך מובא המאמר באור התורה, שם מביא אותו הצמח צדק ומוסיף לפתח את הדברים.

הערת קה"ת

מכאן מובא באוה"ת בראשית כרך ג תרכב, א.

11 ה' משווה את הבטחתו לישראל לשבועתו לאחר המבול: כשם ש"מי נח" לא יכסו שוב את הארץ, כך לא יכעס עוד על ישראל. המאמר מפרש את "מי נח" כשם ל"מים הרבים" של הפרנסה.

ישעיהו נ"ד:9 Isaiah 54:9

כִּי־מִי נָח זֹאת לִי אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי מֵעַבְרִי מִי־נָח עוֹד עַל־הָאָרֶץ כִּן נִשְׁבַּעְתִּי מִקֶּצֶף עֲלֶיךָ וּמִגֶּעַר־קֶדֶד:

For this is as the waters of Noah unto Me; for as I have sworn that the waters of Noah should no more go over the earth, so have I sworn that I would not be wroth with thee, nor rebuke thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

12 עיין בספר עיר גיבורים

הטקסט עצמו מפנה לספר זה; ההערה מזהה את מחברו כמחבר פירוש כלי יקר, כנראה בהקשר לדיונו ב"מי נח".

הערת קה"ת

מבעל המחבר כלי יקר עה"ת.

13 נח הוא נייחא דרוחא

הזהר, המובא בהערת קה"ת, מפרש את השם נח כ"נייחא", מנוחה – שלווה רוח שעליה מבוסס המאמר.

Zohar I, 60a, זח"א ס, א

הערת קה"ת

ראה זח"א ס, א. אוה"ת במדבר ע' רס. ובלקוטי שיחות ח"א פ' נח ע' 4.

14 וישבות ביום השביעי

"וישבות ביום השביעי מכל מלאכתו". אדמו"ר הזקן משתמש בפסוק

להראות שנה, מנוחה, הוא אותו רעיון כמו שבת, שבתה

בראשית ב':2 Genesis 2:2

וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְכַל־מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה:

And on the seventh day G-d finished His work which He had made; and He rested on the seventh day from all His work which He had made.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ב, ב. ראה אוה"ת נח סט, א שמציין לזח"א מז, ב "וישבות דא יסודא דעלמא, והיינו יחוד ז'יג שזהו הנייחא והענג" ע"ש.

15 וישבת ביום השביעי

מובא באור התורה, לפי הערת קה"ת: "וישבות" מתייחס ליסודא דעלמא, ייחוד ז"א ונוקבא, שהוא "נייחא ותענוג" של שבת.

ספר הזהר, בראשית ע"ה:קע"ח-188-77:178 Zohar, Bereshit

The words "on the seventh day" are used here three times, viz. "and G-d finished on the seventh day", "and he rested on the seventh day", and "and G-d blessed the seventh day". The "seventh day" in the first of these quotations is the Oral Torah, because with this seventh day the world was completed, as we have said.

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

16 ותרגומו ונח ביומא שביעאה

אונקלוס מתרגם "וישבות" במילה "ונח", מאותו שורש של השם נח; כך נקשר השם למנוחת השבת.

תרגום אונקלוס על בראשית ב':2 Onkelos Genesis 2:2

וְשִׁבְעִי יְיָ בְיוֹמָא שְׁבִיעָא עֲבָדְתָּהּ דִּי עֲבָד וְנַח בְיוֹמָא שְׁבִיעָא מְכַל עֲבָדְתָּהּ דִּי עֲבָד:

Sifsei Chachomim Chumash, Metsudah Publications, 2009 (CC-BY-NC)

17 נח נח ב"פ

"אלה תולדות נח; נח איש צדיק..." השם מופיע פעמיים ברציפות, והמדרש דורש את הכפילות.

בראשית ו':9 Genesis 6:9

אֵלֶּה תּוֹלְדֹת נֹחַ נֹחַ אִישׁ צַדִּיק תָּמִים הָיָה בְּדֶרֶתוֹ אֶת־הָאֱלֹהִים הַתְּהֵלֶךְ־נֹחַ:

These are the generations of Noah. Noah was in his generations a man righteous and wholehearted; Noah walked with G-d.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

18 נייחא דעילאי

המדרש מפרש את הכפילות "נח נח" כמנוחה לעליונים ומנוחה לתחתונים. אדמו"ר הזקן מיישם זאת על שבת תתאה ושבת עילאה.

בראשית רבה ל':4 Bereshit Rabbah 30:4

"אֵלֶּה תּוֹלְדֹת נֹחַ נֹחַ" א"ר אבא בר כהנא כל מי שנכפל שמו יש לו בעולם הזה ויש לו בעולם הבא אתיבון ליה והכתיב (בראשית יא, כז): "תֵּרַח תֵּרַח" א"כ יש לו חלק בעולם הזה ולעולם הבא א"ל אף היא לא תברא דא"ר יודן בשם רבי אבא בר כהנא (בראשית טו, ט): "וְאֵתָּה תבוא אל אבותיך בשלום" בשרו שיש לאביו חלק בעוה"ב "תקבר בשיבה טובה" בשרו שישמעאל עושה תשובה:

"These are the offspring of Noah; Noah" - Rabbi Abba bar Kahana said: Anyone whose name is written twice in succession has a [double] share - in this world and in the World to Come. They raised an objection to him: But is it not written: "Teraḥ Teraḥ"? (Genesis 11:27). If so, he has a share in this world and in the World to Come! He said to them: This, too, is not a contradiction, as Rabbi Yudan said in the name of Rabbi Abba bar Kahana: [When G-d told ...

Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

הערת קה"ת

ב"ר ל, ד.

19

יום שכולו שבת

המשנה מכנה את ימות המשיח "יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים"; אדמו"ר הזקן מזהה אותם עם שבת עילאה, שתתבאר בסוף המאמר

משנה תמיד ז': Mishnah Tamid 7:4

... בַּשָּׁשִׁי הָיוּ אוֹמְרִים (שם צג), ה' מֶלֶךְ גָּאוֹת לְבָשׁ וגו'. בַּשֶּׁבֶת הָיוּ אוֹמְרִים (שם צב), מְזֻמֹּר שִׁיר לַיּוֹם הַשֶּׁבֶת, מְזֻמֹּר שִׁיר לְעֵתִיד לְבֹא, לַיּוֹם שֶׁכָּל שַׁבָּת מְנוּחָה לְחַיֵּי הָעוֹלָמִים:

The following are the psalms that were chanted in the Temple. 1) On the first day they used to say, "The earth is the L-rd's and the fullness thereof, the world and they that dwell therein" (Psalms 24). 2) On the second day they used to say: "Great is the L-rd and highly to be praised, in the city of our G-d. His holy mountain" (Psalms 48). 3) On the third day they used to say: "G-d stands in the congregation of G-d, in the midst of the judges he ...

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

20

המבול בא לטהר את הארץ

הגמרא דנה בשאלה אם המבול ירד בארץ ישראל, ומביאה את תיאור יחזקאל שלה כ"ארץ לא מטהרה" מגשם ביום זעם; מכאן משתמע שמי המבול טיהרו את הארץ. הערת קה"ת מציינת זאת כמקור לכך שהמבול בא לטהר.

זבחים קי"ג א': Zevachim 113a:10-11

אָמַר מֶר, אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹחָנָן: וְהָלֹא כָּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּדוּקָה הִיא. בְּמֵאֵי קְמִיפְלָגִי? מֶר סָבַר: יָרַד מְבּוּל לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּמֶר סָבַר: לֹא יָרַד. אָמַר רַב נְחֶמְיָן בֶּר יִצְחָק, וּשְׁנֵיהֶם מִקְרָא אֶחָד דְּרָשׁוּ: "כֵּן אָדָם אָמַר לָהּ אֵת אֶרֶץ לֹא מְטַהֵרָה הִיא לֹא גִשְׁמָה בְּיוֹם זַעַם".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

זבחים קי"ג, א. ראה בתו"ח נט, ב, ובאוה"ת בראשית תרכד, א. בסה"מ תרכ"ז ע"ז. ובסה"מ תרל"ט ח"ב ע"ז תקכד. בסה"מ תרמ"ה (גדפס בסה"מ ליקוט ח"ב ע"ז כט) מוסיף: לא כמו שסוברים העולם שהמבול היה רק בכדי להאביד החוטאים דאם רק זה היה הכוונה בלבד הרי הקב"ה שהוא כל יכול היה יכול להאבידם ברגע אחד, ע"ש. ראה גם לקו"ש חכ"ה ע"ז 26. וראה לקו"ש ח"ל ע"ז 16 ואילך, וראה שם בהמצוין בהערה 9.

21

כי מלאה הארץ חמס

ה' אומר לנח שישמיד את העולם "כי מלאה הארץ חמס". המאמר מפרש זאת כסיבה לכך שהארץ עצמה נזקקה לטהרה

בראשית ו': Genesis 6:13

וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים לְנֹחַ קֵץ כָּל־בָּשָׂר כִּי מָלְאָה הָאָרֶץ חָמָס מִפְּנֵיהֶם וַהֲנִי מַשְׁחִיתָם אֶת־הָאָרֶץ:

And G-d said unto Noah: 'The end of all flesh is come before Me; for the earth is filled with violence through them; and, behold, I will destroy them with the earth.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ו, יג.

22

והיי נצרך לטהרה ולזאת בא המבול

מאמר נוסף של אדמו"ר הזקן על הצורך לטהר את הארץ ועל כך שהמבול בא.

הערת קה"ת

ראה במאמרי אדה"צ פרשיות ח"א ע"ס. אוה"ת במדבר ע"רס. ובמאמרי אדה"א בראשית ע"קא "שכל הרע שבני אדם עושין ואפי' הרע של חיות ובהמות הכל הוא בארץ. . ובמבול נלקח הרע מן הארץ ע"י רחיצה במים".

23

כדוגמת המקוה מ' סאה

הצמח צדק מקשה: המדרשים משווים את המבול ל"ארבעים מלקות", שהן עונש ולא מקוה. הוא מציע שייתכן שהדבר נעשה בדרך של "מי יתן טהור מטמא".

הערת קה"ת

ראה אוה"ת בראשית ח"ג תרכד, א שצ"ע לפי המדרשים דהמבול כענין ארבעים יכנו, ומתוך שאפשר לומר שזהו ע"ד מי יתן טהור מטמא, ע"ש. לקו"ש ח"א ע"ז 4.

24

"וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם". הפסוק מראה שהמים הם אמצעי הטהרה של ה', והמאמר מיישם זאת על המבול

יחזקאל ל"ו: Ezekiel 36:25

וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים וְטָהַרְתֶּם מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גִּלּוּלֵיכֶם אֲשַׁהֵר אֶתְכֶם:

And I will sprinkle clean water upon you, and ye shall be clean; from all your uncleannesses, and from all your idols, will I cleanse you.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

25

וכמאדו"ל שבחר לו א"א שעבוד

המדרש מספר שהראו לאברהם את הגיהנום ואת שעבוד המלכויות, והוא בחר בשעבוד לזרעו. אדמו"ר הזקן משווה שעבוד זה לעול הפרנסה

בראשית רבה מ"ד: Bereshit Rabbah 44:21

הערת קה"ת

ב"ר פמ"ד, כא.

26

וכמו שאמרו גבי אחר . . כמ"ש במ"א

לאחר מותו של אלישע בן אבויה, אחרו, אמרו: "מוטב דלידייניה וליתי לעלמא דאתי". המאמר משתמש בכך להראות שהדרך לשכר העליון עוברת דרך דין וייסורים

חגיגה ט"ו ב': Chagigah 15b:3-4

כִּי נַח נִפְשִׁיהָ דְאַחַר, אָמְרִי: לֹא מִידֵּן לִידִינִיָּה, וְלֹא לְעֵלְמָא דְאַתִּי לִיתִי. לֹא מִידֵּן לִידִינִיָּה — מִשּׁוֹם דְּעֵסַק בְּאוֹרֵייתָא, וְלֹא לְעֵלְמָא דְאַתִּי לִיתִי —

משום דחטא. אמר רבי מאיר: מוטב דלידייניה ולייתי לעלמא דאתי. מתי אמות, ואעלה עשן מקברו. כי נח נפשיה דרבי מאיר סליק קוטרך מקבריה דאחר. אמר רבי יוחנן: גבורתא למיקלי רביה? חד הוה בינא ולא מצינו לאצוליה? אינקטיה ביד, מאן מרמי לקה מן. אמר: מתי אמות, ואכבה עשן מקברו. כי נח ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

חגיגה טו, ב. ראה לקו"ת בשלח א, ד. בהר מא, ב ובכ"מ. וראה לקמן לב, ד. עג, ג.

פסקה 4

27 שעבוד אין הפי . . כיא ליתן

הרבי מסביר שהשעבוד הוא עצם הטרדה, ולא העניינים החומריים כשלעצמם: האדם משתמש בשכל שה' נתן לו, בחינת "מים", לענייני פרנסה עד שהוא שקוע בהם.

הערת קה"ת

בד"ה כי ידעתי תשליו מפרש "אלא הכוונה היא על ענין הטרדה שבזה, מה שהאדם מוטריד בזה וכי, ולא על עצם העניינים הגשמיים, והטרדה הוא באופן שמשתמש בהשכל שנתן לו הקב"ה, בחי' מים, בענייני פרנסה, ועד שנעשה מוטריד בזה" (מהנחה בלתי מוגה). להעיר מאו"ה"ת פ' שמיני ע' תפה "כי הנה אנו רואים שהשר הגשמי יותר יחפוץ וישתוקק בעול המסים בריבוי אחר ריבוי להכביד על ישראל כו' משא"כ בנכרי המתפרנס מקרקעו אינו חפץ כלל להגביר עליו כו'". וע"ש הטעם.

28 בסוף מסכת כתובות מתוארת פוריותה העל-טבעית של ארץ ישראל ותנוכתה בעתיד ובזמנים קדומים; אדמו"ר הזקן מביא זאת כמקור לשפע שבזכותו לא היו דאגות פרנסה בזמן שבית המקדש עמד.

כתובות קי"א ב:כ"ג Ketubot 111b:23

אמר רבי יעקב בן דוסתאי: מלוד לאונו שלשה מילין, פעם אחת קדמתי בנשף והלכתי עד קרסולי' בדבש של תאנינים. אמר ריש לקיש: לדידי חזי לי "זבת חלב ודבש" של צפורי, והוי שיתסר מילין אשיתסר מילין. אמר רבה בר בר חנה: לדידי חזי לי "זבת חלב ודבש" של כל ארץ ישראל.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

29 שלא ע"פ הטבע כלל כמ"ש בגמרא סוף מס' כתובות

חילוף נוסח: בתמליל המוקדם לא מופיעות המילים "שלא על פי הטבע כלל, כמו שכתוב בגמרא בסוף מסכת כתובות"

הערת קה"ת

בהנחת הר"פ ליתא.

פסקה 5

30 וכמארו"ל יפה שעה אחת . . מכל חיי העוה"ב

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

אבות פ"ד, משנה יז.

31 יפה שעה אחת בתשובה ומע"ט בעוה"ז מכל חיי העוה"ב

"יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא". אדמו"ר הזקן מסביר זאת באמצעות יתרון האור הבא מתוך החושך.

משנה אבות ד':י"ז Pirkei Avot 4:17

הוא ה"ה אומר, יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה, מכל חיי העולם הבא. ויפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא, מכל חיי העולם הזה:

He used to say: more precious is one hour in repentance and good deeds in this world, than all the life of the world to come; And more precious is one hour of the tranquility of the world to come, than all the life of this world.

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

32 שאין לך עשב מלמטה

המדרש מלמד שאין לך עשב מלמטה שאין לו מזל בשמים המכה בו ואומר לו: "גדלי". המאמר פותח בכך את ההתבוננות שבתפילה

בראשית רבה י':ו Bereshit Rabbah 10:6

בר סירא אמר: אלוה העלה סמים מן הארץ, בהם הרופא מרפא את המכה, ובהם הרוקח מרקח את המרקחת. אמר רבי סימון: אין לך כל עשב ועשב, שאין לו מזל ברקיע, שמכה אותו ואומר לו גדל, הדא הוא דכתיב (שם לח): הידעת חקות שמים אם תשים משטרו בארץ וגו'. לשון שוטר (שם י'). התקשר מעדנות כימה, או מושכות כסיל תפתח. רבי חנינא בר פפא ורי סימון אמר: כימה מעדנת את הפירות, וכסיל מושך בין קשר לקשר. הדא הוא דכתיב (שם): התוציא מזרות בעתו ועיש על בניה תנחם. רבי תנחום בר חיאי ...

Bar Sira said: G-d produced drugs from the earth with which the physician heals the wound, and with which the pharmacist mixes his compounds.38:4. Rabbi Simon said: There is not a single blade of grass that does not have a constellation in the firmament that strikes it and says to it: 'Grow.' That is what is written: "Do you know the rules of the heavens? Will you establish its dominion [mishtar] on earth?" (Job 38:33). It is an expression of being in charge [shoter]. "Will you tie the chains of ...

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

Zohar I, 251a, זח"א רנא,

Zohar II, 172b, זח"ב קעב, כב

Chullin 40a:3-4, חולין מ' א:ג-ד

אמר אביי לא קשיא הא דאמר להר הא דאמר לגדא דהר דיקא נמי דקתני דומיא דמיכאל שר הגדול ש"מ אמר רב הונא היתה בהמת חבריו רבוצה לפני עבודת כוכבים כיון ששחט בה סימן אחד אסרה סבר לה כי הא דאמר עולא אמר ר' יוחנן אע"פ שאמרו המשתחוה לבהמת חבריו לא אסרה עשה בה מעשה אסרה

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

הערת קה"ת

ב"ר פ"י, ו. זח"א רנא, א. זח"ב קעב, ב. לקמן עא, א. ועוד. וראה במאמרי אדה"א בראשית ח"א ע' סו שאף בדומם והביא ראייה מגמרא חולין מ, א לגדא דהר . . כי נפל מזל אותו הדר ע"ש. וראה גם במאמרי אדה"א על מארו"ל ע' קלה. אדה"א דברים כרך ג ע' תתמה שהמזל מקבל מהעליון הימנו כי גבוה מעל גבוה ע"ש. ועי' תתעו ד"ה ויהי ביום השמיני תש"כ.

בחילא יתיר

הזוהר אומר שבעלי תשובה מתקרבים למלך "בחילא יתיר" מן הצדיקים הגמורים. אדמו"ר הזקן מיישם זאת על אהבה הבאה מתוך החושך.

זח"א קכט, Zohar I, 129b

הערת קה"ת

זח"א קכט, ב. "פי' בחילא יתיר בכח גדול ועצום" — מאמרי אדה"א בראשית ע' קעב.

(טוב) מאד

"וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד". דרשת חז"ל שלפיה "מאוד" רומז למלאך המוות מבוססת על פסוק זה

בראשית א':ל"א Genesis 1:31

וַיֵּרָא אֱלֹקִים אֶת־כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה־טוֹב מְאֹד וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם הַשִּׁשִּׁי:

And G-d saw every thing that He had made, and, behold, it was very good. And there was evening and there was morning, the sixth day.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

טוב זה מלאך חיים . . מאד זה מה"מ

המאמר של "כי תשא" הוא מקור המאמר, והוא דן באופן שבו האהבה והיראה נמשכות מלמעלה ובצורך לשבור ולהכניע תחילה את הגוף — אתערותא דלתתא באמצעות תפילה.

זח"א יד, Zohar I, 14a

הערת קה"ת

נסמן לקמן פו, ב וראה בלקו"ת חקת סב, א. וראה גם זח"א יד, א.

"ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך לבני ישראל". בקבלה הם מלכי תוהו, ששורשם קודם ונעלה משורש נפש האלקית.

בראשית ל"ו:31 Genesis 36:31

וְאֵלֶּה הַמֶּלְכִּים אֲשֶׁר מָלְכוּ בְּאֶרֶץ אֲדָוִם לִפְנֵי מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל:

And these are the kings that reigned in the land of Edom, before there reigned any king over the children of Israel.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

אבל בשורשם הם למעלה מעלה

מאמרים נוספים בתורה אור המפתחים את הרעיון ששורש הניצוצות שנפלו בשבירת הכלים גבוה משורש נפש האלקית

הערת קה"ת

ראה לקמן בשלח סב, סע"ד ואילך. יתרו עא, א. לקו"ת ר"פ בלק ועוד. ד"ה להבין ענין כתיבת ספר תורה תש"ל הערה 19.

פסקה 8

בא אתה וכל ביתך אל התבה

ה' אומר לנח: "בוא אתה וכל ביתך אל התבה". המאמר מפרש את התיבה כתיבות התפילה.

בראשית ז':1א Genesis 7:1a

וַיֹּאמֶר ה' לְנֹחַ בֹּא־אִתָּה וְכָל־בֵּיתְךָ אֶל־הַתֶּבֶה כִּי־אֵתָּה רְאִיתִי צָדִיק לִפְנֵי הָה':

And the L-RD said unto Noah: 'Come thou and all thy house into the ark; for thee have I seen righteous before Me in this generation.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

33 משה מברך את ארצו של יוסף "ממגד תבואות שמש וממגד גרש ירחים". אדמו"ר הזקן מביא זאת להראות שגרמי השמים מעבירים חיות לעולם הזה

דברים ל"ג:14 Deuteronomy 33:14

וּמִמֶּגֶד תְּבוּאוֹת שֶׁשֶׁמֶשׁ וּמִמֶּגֶד גֶּרֶשׁ יָרֵחִים:

And for the precious things of the fruits of the sun, And for the precious things of the yield of the moons,

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

מלכותך מלכות כל עולמים

"מלכותך מלכות כל עולמים". המאמר מפרש זאת כמלכות ה', המידה המביאה את כל העולמות לידי מציאות.

תהילים קמ"ה:13 Psalms 145:13

מַלְכוּתְךָ מְלָכוּת כָּל־עֲלָמִים וּמִשְׁלָתְךָ כָּל־דּוֹר וָדוֹר:

Thy kingdom is a kingdom for all ages, And Thy dominion endureth throughout all generations.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

35 "מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ". הפסוק מבטא את האהבה החפצה בה' עצמו, ולא אפילו בתענוגים הרוחניים של גן עדן

תהילים ע"ג:25 Psalms 73:25

מִי־לִי בַשָּׁמַיִם וְעִמָּךְ לֹא־חִפְצָתִי בָאָרֶץ:

Whom have I in heaven but Thee? And beside Thee I desire none upon earth.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

צדיקים יושבים

בעולם הבא "צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנין מזיו השכינה". אדמו"ר הזקן מכנה זאת הארה בלבד, פחות ממה שאהבת "בכל מאודך" מבקשת.

ברכות י"ז א':12 Berakhot 17a:12

מִרְגְּלָא בְּפוּמִיָּה דְּרַב: לֹא כְּעוֹלָם הָהָא הָעוֹלָם הַבָּא. הָעוֹלָם הַבָּא אֵין בּוֹ לֹא אֲכִילָה וְלֹא שְׁתִּיָּה וְלֹא פְרִיָּה וְרִבְיָה וְלֹא מִשָּׂא וּמִמֶּן וְלֹא קִנְיָה וְלֹא שְׂנְאָה וְלֹא תַחְרוּת, אֲלֵא צְדִיקִים יוֹשְׁבִין וְעֶטְרוֹתֵיהֶם בְּרָאשֵׁיהֶם וְנִהְנִיִּם מִזֵּי הַשְּׂכִינָה, שְׂנֵאָמֵר: "וַיַּחֲזוּ אֶת הָאֱלֹקִים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ".

It was a favourite saying of Rab : Not like this world is the world to come. In the world to come there is neither eating nor drinking; no procreation of children or business transactions; no envy or hatred or rivalry ; but the righteous sit enthroned, their crowns on their heads, and enjoy the lustre of the Shekinah; as it is said, "And they beheld G-d, and did eat and drink" (Exod. xxiv. II).

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות יז, א.

לאשתאבא בגופא דמלכא

הזוהר מדבר על הנשמה "לאשתאבא בגופא דמלכא". המאמר מביא זאת לתיאור כמיהת הנשמה להיכלל בעצמותו של ה'

זח"א ריו, Zohar I, 217b

הערת קה"ת

זח"א ריו, ב. ראה לקו"ת בהר מ, א שמבאר איך הנשמה שהיא בחי' נברא יש ודבר בפני עצמו תוכל לאשתאבא. ע"ש. ראה לקמן עא, א.

פסקה 9

44 ויגברו המים
 "ויגברו המים וירבו מאד על הארץ". אדמו"ר הזקן מפרש את עליית המים כהתגברות כוח הנפש הבהמית במהלך יום של עסקים.

בראשית ז':18

ויגברו המים וירבו מאד על הארץ ותלך התבה על פני המים:

And the waters prevailed, and increased greatly upon the earth; and the ark went upon the face of the waters.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ז', יח.

45 חמש עשרה אמה מלמעלה גברו המים

"חמש עשרה אמה מלמעלה גברו המים ויכסו ההרים". זהו חלק מאותו דימוי של התגברות המים.

בראשית ז':20

חמש עשרה אמה מלמעלה גברו המים ויכסו ההרים:

Fifteen cubits upward did the waters prevail; and the mountains were covered.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 10

46 ותלך התבה על פני המים
 "ותלך התבה על פני המים". התיבה, כלומר מילות התפילה, נעה על מי הפרנסה.

בראשית ז':18

ויגברו המים וירבו מאד על הארץ ותלך התבה על פני המים:

And the waters prevailed, and increased greatly upon the earth; and the ark went upon the face of the waters.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

47 ותרים התבה

"והמים גברו וירבו מאד על הארץ ותלך התבה על פני המים. וירבו המים וישאו את התבה ותרים מעל הארץ". המים עצמם מרימים את התבה, כשם שמאבקי היום מרימים את התפילה.

בראשית ז':17

ויהי המבול ארבעים יום על הארץ וירבו המים וישאו את התבה ותרים מעל הארץ:

And the flood was forty days upon the earth; and the waters increased, and bore up the ark, and it was lifted up above the earth.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 11

48 כי בו שבת מכל מלאכתו
 "כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלקים לעשות". המאמר מזהה שביטה זו עם נייחא דרוחא של נח.

בראשית ב':3

ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש אותו כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלקים לעשות:

And G-d blessed the seventh day, and hallowed it; because that in it He rested from all His work which G-d in creating had made.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ב, ג.

49 ויאמר אלקים יהי אור

המאמר הראשון בבריאה. אדמו"ר הזקן מצטט אותו כראשית ההתפשטות של מלכות בששת ימי המעשה.

בראשית א':3

ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור:

And G-d said: 'Let there be light.' And there was light.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

50 יהי רקיע

המאמר של היום השני, שלב נוסף בהמשכה כלפי מטה של הבריאה.

בראשית א':6

ויאמר אלקים יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים:

And G-d said: 'Let there be a firmament in the midst of the waters, and let it divide the waters from the waters.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

51 תדשא הארץ דשא

המאמר של היום השלישי, חלק מ"ימי המעשה"

בראשית א':11

ויאמר אלקים תדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע עץ פרי עשה פרי למינו אשר זרעו יב על הארץ ויהי כן:

And G-d said: 'Let the earth put forth grass, herb yielding seed, and fruit-tree bearing fruit after its kind, wherein is the seed thereof, upon the earth.' And it was so.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

52 שו"ה למעלה — כמו"כ הוא בחי' טרדת

נוסח אחר בכתב יד: במקום "בחינת הטרדה" כתוב "עבודת המלכויות, שהיא הטרדה של הפרנסה; גם נוסח זה מזהה את עול הפרנסה עם עבודת הגלות.

הערת קה"ת

בכרך 1824: שעבוד מלכויות שהוא טרדת.

53 כידוע שכל תפלה מו' ימי המעשה היא הארה מבחי' שבת

שם מסביר אדמו"ר הזקן שכאשר נמשכת בשבת ההמשכה של הרצון העליון, הארה ממנה מאירה בכל ששת ימי החול; היא מתגלית בתפילת ימי החול, כשהאדם מתעורר באהבה לה'. כמאמר הזוהר, השבת "נותנת כוח לשאר הימים".

הערת קה"ת

ראה כוורי מאמר ג אות ה. וראה גם לקמן פח, א. לקו"ת בהר מא, א. האזינו עב, ג.

54 כידוע שכל תפלה מו' ימי המעשה היא הארה מבחי' שבת

הערת קה"ת מפנה לתיאורו של הכוזרי את יום השבוע של החסיד, שבו התפילות היומיות והשבת הן החלק המשובח של שאר הזמן; אדמו"ר הזקן מכנה זאת "כידוע".

הכוזרי ג'ה:3:5 Kuzari

... והמחשב והזכרון, ואחר כן הכח הפצ'י המשתמש בכל אלה, והם משמשים עובדים לחפץ השכל. ולא עזב אחד מאלו הכחות והאברים שירבה במה שהוא מיוחד בו ויפחית הנשארם. וכאשר עשה צרכי כל אחד מהם ונתן לטבעיים מה שיספיק להם מהמנוחה והשנה, ולחיוניים מה שיספיק להם מהקיצה והתנועה במעשי העולם, או יקרא אל עדתו, כמושל הנשמע שקורא אל חילו השומע לעזר לו, להדבק במדרגה שהיא למעלה ממנה, ...

5. The Rabbi: The pious man is nothing but a prince who is obeyed by his senses, and by his mental as well as his physical faculties, which he governs corporeally, as it is written: 'He that ruleth his spirit [is better] than he that taketh a city' (Proverbs 16:32). He is fit to rule, because if he were the prince of a country he would be as just as he is to his body and soul. He subdues his passions, keeping them in bonds, but giving them their share ...

Sefer haKuzari - Project Ben-Yehuda (CC-BY-SA) • Kitab al Khazari, translated by Hartwig Hirschfeld, 1905 (Public Domain)

פסקה 12

55 יום שכולו שבת

המשנה מכנה את העתיד לבוא "יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים". אדמו"ר הזקן מזהה אותו עם שבת עילאה.

משנה תמיד ז'ד:7 Mishnah Tamid

... בששי היו אומרים (שם צג), ה' מלך גאות לבש וגו'. בשבת היו אומרים (שם צב), מזמור שיר ליום השבת, מזמור שיר לעתיד לבא, ליום שכלו שבת מנוחה לחיי העולמים:

The following are the psalms that were chanted in the Temple. 1) On the first day they used to say, "The earth is the L-rd's and the fullness thereof, the world and they that dwell therein" (Psalms 24). 2) On the second day they used to say: "Great is the L-rd and highly to be praised, in the city of our G-d. His holy mountain" (Psalms 48). 3) On the third day they used to say: "G-d stands in the congregation of G-d, in the midst of the judges he ...

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

56 אשר נשבעתי מעבור מי נח עוד על הארץ

השבועה שלא יעברו עוד מי נח; המאמר מפרש זאת כסיום הצורך בעתיד ב"מים" המטהרים של הפרנסה.

ישעיהו נ"ד:9:54 Isaiah

כ"מי נח זאת לי אשר נשבעתי מעבר מי-נח עוד על-הארץ כן נשבעתי מקצף עליה ומגער-פה:

For this is as the waters of Noah unto Me; for as I have sworn that the waters of Noah should no more go over the earth, so have I sworn that I would not be wroth with thee, nor rebuke thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

57 שו"ה למעלה — למעלה שעי

נוסח אחר בכתב יד מוסיף "בחינת עבדות המלכויות שהיא", כך שנכתב: "על ידי בחינת עבדות המלכויות, שהיא בחינת 'המים הרבים' הנוכרים לעיל".

הערת קה"ת

בבוכ 1824 נוסף: בחי' שעבוד מלכויות שהוא: בחי'

58 וימינו תחבקני

"שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני". יד ימין היא חסד, האהבה רבה הבאה מלמעלה.

Song of Songs 2:6 שיר השירים ב'ו:6

שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני:

Let his left hand be under my head, And his right hand embrace me.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ב, ו.

59 כי ההרים ימוש והגבעות תמוטינה וחסדי מאתך לא ימוש. אדמו"ר הזקן מפרש זאת כגילוי חסד עליון לעתיד לבוא.

ישעיהו נ"ד:10 Isaiah

כי ההרים ימוש והגבעות תמוטינה וחסדי מאתך לא ימוש וברית שלומי לא תמוט אמר מרחמך ה'

For the mountains may depart, and the hills be removed; but My kindness shall not depart from thee, neither shall My covenant of peace be removed, saith the L-RD that hath compassion on thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

60 "הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד". את המילה "מאד" מפרשים כאהבה "בכל מאדך" המתעלה לדרגה גבוהה יותר.

ישעיהו נ"ב:13 Isaiah

הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד:

Behold, My servant shall prosper, He shall be exalted and lifted up, and shall be very high.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

61 שו"ה להיות — (וזהו . . יתור כו')

בכתב יד זה חסרים הסוגריים המסיימים את הקטע על "וגבה מאד"; לפי ההערה, נראה שהם תוספת של הצמח צדק.

הערת קה"ת

כנראה הוספת כ"ק הצ"צ. בבוכ 1824 ליתא.

Likkutei Torah

הפרשה החסידית

על המהדורה

Hebrew text of Torah Ohr and Likkutei Torah and their marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes): © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

likuteitorah.com. תורגם מהמהדורה האנגלית של CC BY-NC 4.0: ביאורים והערות המקורות. תרגום: CC BY 4.0.

דרך Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) (Public Domain); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Sifsei Chachomim Chumash, Metsudah Publications, 2009 (CC-BY-NC); Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Sefer haKuzari - Project Ben-Yehuda (CC-BY-SA); Kitab al Khazari, translated by Hartwig Hirschfeld, 1905 (Public Domain).

כשלשון המאמר לצדו, (openai/gpt-6-luna-pro:batch), בעזרת בינה מלאכותית likuteitorah.com התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

· Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725 הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו · Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). למה ללמוד, וברכות הרבי. likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/

© likuteitorah.com. או לספריית ליובאוויטש Sefaria מיזם חנימי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל-

likuteitorah.com/he/torah-ohr/noach/1/ מתוך

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק